

Др Ванда Божич*

Научни сарадник Правног факултета
Универзитета у Загребу

Др Саша Кнежевић,

Редовни професор Правног факултета
Универзитета у Нишу

Др Жељко Никач,

Редовни професор Криминалистичко-полицијске академије
Универзитета у Београду

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД
doi:10.5937/zrpfni1879015B

UDK: 341.44(4-672EU)

Раd примљен: 30.09.2018.

Раd прихваћен: 23.10.2018.

ЕВРОПСКИ НАЛОГ ЗА ХАПШЕЊЕ КАО МЕХАНИЗАМ ЕКСТРАДИЦИЈЕ У МЕЂУНАРОДНОЈ КРИВИЧНОПРАВНОЈ САРАДЊИ**

Апстракт: Предмет рада је Европски налог за хапшење (у даљем тексту: EUN) као модел екстрадиције држава чланица Европске уније, успостављен Оквирном одлуком Већа ЕУ (2002/584/PUP) од 13. 6. 2002. о поступку предаје између држава чланица ЕУ. У уводном делу рада је дат кратак осврт на идеју уједињења Европе после II светског рата и с тим у вези усвајање EUN као супститута споре и недовољно ефикасне екстрадиције. Централни део рада садржи излагање о његовом појму, легислативном оквиру, материјалним и процесним правним условима за издавање и садржини. Европски налог за хапшење не може се издати за сва кривична дела, већ само за дела наведена у Каталогу 32. Начело двоструке кажњивости је укинута за поједина тешка кривична дела, као и забрана изручења властитих

* vanda.bozic@pravo.hr, knez@prafak.ni.ac.rs, zeljko.nikac@kpa.edu.rs

** This paper was presented at the International Scientific Conference "Law in the context of addressing the Challenges of the Contemporary World", held at the Faculty of Law, University of Niš, on 13th-14th April 2018.

Раd је и резултат рада на Пројекту Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција, МПНТР РС под бр. 179045.

Раd је писан у оквиру потпоре Хрватске закладе за знаност и одобреног пројекта под бр. 1949. Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition - Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime.

држављана за нека финансијска кривична дела. У закључном делу је указано на улогу EUN у изградњи и функционисању јединственог правосудног простора ЕУ.

Кључне речи: *Европски налог за хапшење, екстрадиција, међународна кривичноправна сарадња, ЕУ.*

1. Увод

После II светског рата међународна заједница се нашла пред питањима реконструкције и изградње порушених држава, очувања мира у будућности и поновног успостављања нарушених политичких и других односа између народа. Стари континент је био посебно погођен ратом и ратним страхотама па је проблем обнове тим пре био доста сложенији у односу на остале делове света.

Први интегративни документ је била „Порука Европљанима“ у којој су истакнути принципи уједињења, економске и политичке интеграције и преношења дела националног суверенитета на заједницу. Потом је 1949. године основан Савет Европе са идејом политичке сарадње, развоја парламентаризма, демократије и заштите људских права. Процес интеграција је настављен 1951. године Уговором о оснивању ЕЗ за угљ и челик, а потом 1957. године формирањем ЕЗ за атомску енергију и ЕЕЗ (Fontaine, 1997). Даље је 1967. године потписан Уговор о обједињавању заједница и основана је ЕЗ са јединственом структуром.¹ Уследило је усвајање Јединственог европског акта 1987. године, којим је донекле ревидиран оснивачки документ и најављене су реформе Заједнице (Никач, Бећировић, Коралић, 2013: 75-91).

Најважнији интегративни корак, после оснивачког акта, било је потписивање *Уговора о стварању ЕУ* у Мастрихту 1992. године. Документом је предвиђено да Унија има не само економску компоненту, већ заједничку спољну и безбедносну политику и сарадњу у домену правосуђа и унутрашњих послова. Установљена је организација са позната три стуба ЕУ које чине: а) економија, б) спољна политика и одбрана и ц) правосуђе и унутрашњи послови. У оквиру последњег стуба наведена су питања од заједничког интереса: азил, визе, имиграције, сузбијање тероризма, организованог криминала и илегалне трговине наркотицима на међународном нивоу (Гасми, Никач, 2013: 43-107). Даље је потписан Уговор

1 http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_en.htm, 20. 8. 2018.

из Амстердама 1997. године, који додатно афирмише заједничку спољну и безбедносну политика, као и сарадњу у области унутрашњих послова и правосуђа.² Следе Уговор из Нице из 2001. године, који је подстакао дебату о будућности Уније³ и Уговор из Лисабона из 2007. године⁴, којим је усвојен пакет амандмана на Римски споразум и Уговор из Мастрихта. Лисабонски уговор је реформски документ чији је циљ јачање институција и поједностављење процедура одлучивања, нарочито у погледу борбе против тероризма, организованог криминала и енергетске безбедности (Верола, 2007: 15-32).

Европски налог за хапшење и предају (енгл. *European Arrest Warrant-EAW*) јесте механизам који је уведен у оквиру новела Оснивачког уговора и промена у области слободе, безбедности и правде. У питању је механизам који је заменио традиционални и веома спори модел екстрадиције, као вида међународне кривичноправне помоћи држава (Божић, Лештанин, Никач, 2018: 155-172). ЕУН има за циљ олакшање и убрзање сарадње у функцији процесуирања осумњичених, оптужених или осуђених лица за конкретна кривична дела. Крајњи циљ је да ова лица не измакну руци правде и да се обезбеди фер, законит и ефикасан кривични поступак.

2. Легислативни оквир ЕУН

а) Простор ЕУ карактерише општа либерализација која се огледа у познатој синтагми „слободан проток људи, роба, услуга и капитала“. Поред добрих страна повезивања и отворености Европе, јавиле су се и лоше стране у виду злоупотреба криминалних група и криминалаца, који су користили порозне границе и лакши транзит између држава. То је довело до експанзије и трансфера појавних облика криминалитета, група и извршилаца из неразвијених и земаља у транзицији ка развијеним државама. Јавили су се и нови појавни облици криминалитета, међу којима су посебно опасни неки видови организованог криминалитета као што су трговина људима, трговина људским органима, сексуална експлоатација деце, дечија порнографија, ВТК и др.

У циљу осујећења криминалаца и организованих група да избегну одговорност за недела и побегну у друге земље, чланице ЕУ су најпре усвојиле *Конвенцију о примени Шенгенског споразума о постепеном укидању контроле на заједничким границама* (1990). Успостављен је јединствени *Шенген*

2 <http://www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf>, 21. 8. 2018.

3 http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12001C/pdf/12001C_EN.pdf, 21. 8. 2018.

4 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT> 22. 8. 2018.

информациони систем (СИС) са базама персоналних и других података за сва лица која су оперативно и безбедносно интересантна (Никач, Симић, 2011: 87-102). Даље су усвојене Конвенција о поједностављеном поступку изручења између држава чланица (1995)⁵ и Конвенција која се односи на изручење између држава чланица (1996),⁶ али исте нису ратификоване и нису у примени.

У сусрет доношењу EUN претходили су оснивање Европола 1995. године, Европске правосудне мреже (EJN) 1998. године и Еуројуста 2002. године (Симић, Никач, 2010: 61-70). Иницирано је оснивање Канцеларије европског тужилаштва ради кривичног гоњења за преваре на штету ЕУ и извршавање налога које издају државе чланице (Palmieri, 2005: 37-43). Даље је усвојен Тампере програм (1997) о међусобној сарадњи у области правосуђа и унутрашњих послова⁷, којим се укида претерани формализам у процедури изручења, убрзава поступак и узајамно признају одлуке у кривичноправним стварима.

б) Оквирна одлука о европском налогу за хапшење и процедури предаје између држава чланица 2002/584/PUP је донета на седници Савета ЕУ 13. 6. 2002. године и ступила је на правну снагу 1. 1. 2004. године.⁸ У питању је најважнији легислативни оквир ЕУН чији је циљ да умањи строги правни формализам, замени традиционални систем екстрадиције моделом предаје лица и ојача међусобно поверење у одлуке правосудних органа држава.

У функцији примене овог инструмента правосудне сарадње у први план је дошло начело узајамног признања судских одлука. Државе чланице поштују одлуке страних судских инстанци, прихватају их и извршавају на својој територији без формализма. Начело је прихваћено најпре сходно пресуди Суда ЕУ у предмету *Cassis de Dijon*, а потом је примена проширена на правосудну сарадњу у кривичним стварима (Pradel, Cortens, Vermeulen, 2009: 607-608). Даље је разрађено путем Програма мера за примену

5 <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1995:078:FULL:EN:PDF/>, 23. 8. 2018.

6 [http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41996A1023\(02\):EN:HTML/](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41996A1023(02):EN:HTML/), 23. 8. 2018.

7 <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2001:012:0010:0022:EN:PDF/>, 25. 8. 2018. /Programme of measures to implement the principle of mutual recognition of decisions in criminal matters./

8 Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant (EAW) and the surrender procedures between Member States, Decision 2002/584/JHA, Official Journal L 190 od 18. 7. 2002. Више: интернет адреса: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33167.htm> (25. 8. 2018). Текст Оквирне одлуке на интернет адреси: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0584:EN:HTML> (25. 8. 2018).

начела узајамног признања (2000) и Хашког програма (2004). Правно је артикулисано у чл. 29 Уговора о ЕУ, којим се ствара „простор слободе, безбедности и правде“ у којем не постоје границе између држава чланица, већ јединствени простор где одлуке правосудних органа слободно циркулишу (Čule, Hržina, 2013: 715-750). У том смислу успоставља се однос између (правосудних) органа држава чланица који се базира на узајамном поверењу и поштовању судских (правосудних) одлука.

Терористички напади од 11. септембра 2001. године у САД значајно су убрзали усвајање јединственог легислативног оквира са циљем ефикасне примене начела узајамног признања судских одлука, избегавања дуготрајног поступка ратификације и потенцијалних резерви држава на поједине одредбе. Као резултат актуелног стања безбедности и правних ставова држава чланица усвојена је Оквирна одлука за хапшење и процедуру предаје између држава чланица ЕУ коју су касније прихватиле новопримљене државе чланице, у складу са динамиком проширења ЕУ (2004, 2007, 2013).

в) Следећи важан правни извор у овој области је *Оквирна одлука бр. 2009/829/ПУП од 23. 10. 2009. о примени начела узајамног признања на мере надзора међу државама чланица ЕУ*, као алтернативе привременом притвору. У контексту испуњавања стандарда и мерила из Поглавља бр. 24 - Правда, слобода и безбедност, поред Оквирне одлуке о ЕУН, донето је још неколико важних оквирних одлука којима се регулишу различити облици правосудне сарадње.⁹

⁹ Оквирна одлука Савета ЕУ 2003/577/ПУП од 22. 7. 2003. о извршењу налога за осигурање имовине и доказа у ЕУ, Оквирна одлука Савета ЕУ 2005/214/ПУП од 24. 2. 2004. о примени начела узајамног признања новчаних казни, Оквирна одлука Савета ЕУ 2006/783/ПУП од 6. 10. 2006. о примени начела узајамног признања налога за одузимање, Оквирна одлука Савета ЕУ 2008/909/ПУП од 27. 11. 2008. о примени начела узајамног признања пресуда у кривичним стварима којима се изричу казне затвора или мере које укључују одузимање слободе с циљем извршења у ЕУ, Оквирна одлука Савета ЕУ 2008/947/ПУП од 27. 11. 2008. о примени начела узајамног признања пресуда и условних осуда с циљем надзора условних мера и алтернативних санкција, Оквирна одлука Савета ЕУ 2008/978/ПУП од 18. 12. 2008. о европским налозима за прибављање предмета, документације и података за коришћење у кривичним поступцима, Оквирна одлука Савета ЕУ 2009/299/ПУП од 26. 2. 2009. о изменама и допунама оквирних одлука 2002/584/ПУП, 2005/214/ПУП, 2006/783/ПУП, 2008/909/ПУП и 2008/947/ПУП ради јачања процесних права особа и примене начела узајамног признања одлука донетих поводом суђења у одсуству.

3. Појам и елементи ЕУН

Сагласно чл. 1 Оквирне одлуке, ЕУН је дефинисан као *судска одлука* донета у једној држави чланици ради хапшења и предаје тражене особе од стране друге државе чланице ради кривичног прогона, извршења затворске казне, притвора или друге мере безбедности.¹⁰ Недвосмислено је да је ЕУН *правосудна одлука* која је донета у једној држави чланици, призната од осталих чланица ЕУ и примењује се у односу на лице које се потражује.

У погледу садржине (чл. 8) потребно је да ЕУН има следеће *податке*: назив (правосудног) органа издаваоца ЕУН; изјаву о подигнутој оптужници и намери да се лицу суди; персоналне податке о лицу које се потражује; пратећу документацију; појединости о кривичном делу и санкцији, уз кратак чињенични опис; пресуду, решење или други документ у односу на лице и дело; захтев за заплену ствари које су потенцијални доказ или су имовина проистекла из кривичног дела, који нису обавезни већ су факултативни елементи ЕУН; друге информације у вези са делом које могу бити од значаја за позитиван исход и извршење налога (Гајин, 2009: 75-78).

Поред садржине стандардизована је и *форма* ЕУН ради лакше примене и уједначеног поступања држава чланица. Важан елемент чини кореспонденција и с тим у вези језик комуникације где се, поред службеног језика, налог потражиоца доставља и на језику државе извршења налога.

Спровођење ЕУН заснива се на обавези сваке државе чланице да, поштујући начело узајамног признања и одредбе Оквирне одлуке, изврши сваки прописано издати акт. Одредбама ЕУН традиционални појам „изручење“ је замењен појмом „предаја“, на који начин је још једном истакнут правосудни (судски) карактер акта у односу на ранију везу с извршном влашћу.

Поступак предаје траженог лица је детаљније регулисан одредбама од чл. 11 до чл. 30, што је значајно другачије у односу на Конвенцију Савета Европе о изручењу из 1957, која је поступак изручења оставила у надлежност држава.

4. Поступак имплементације ЕУН

Поступак примене ЕУН обухвата најпре издавање акта, достављање држави чланици или осталим државама, преко доношења одлуке замољене државе чланице и на крају реализацију поступка предаје лица.

10 Op. cit. u nap. 8 /European Arrest Warrant Act/.

Издавање акта је први корак у поступку и веома значајан за исход процеса у целини. Поступак издавања акта претпоставља да су испуњене материјалне и процесне претпоставке за покретање и примену акта.

а) Материјалноправне претпоставке за издавање EUN полазе од органа надлежног за издавање акта. Правосудни орган, по правилу суд, стварно је надлежни орган за издавање EUN и свака држава потписница обавештава Генерални секретаријат ЕУ о делегираном националном правосудном органу. У зависности од уставних решења, устројства и организације држава могу бити надлежни и други органи и тела сваке земље. У погледу територијалне важности издати EUN важи на територији свих држава чланица ЕУ.

Ситуације у којима се издаје EUN су следеће: а) истрага за извршено кривично дело, б) извршење изречене казне и в) извршење одлуке о притвору. У случају истраге лице није осуђено и у току је преткривични поступак у којем се утврђује статус осумњиченог (извршилац, саизвршилац, помагач, подстрекач или организатор). У вези извршења казне судски поступак је правоснажно окончан осуђујућом пресудом и лице се потражује јер није доступно органима државе, а најчешће се налази у бекству. У погледу извршења одлуке о притвору у питању је преткривични поступак у којем је донета одлука о задржавању у притвору, али је лице недоступно и најчешће у бекству на територији друге државе (EAW, art.1, 22 fn).

У односу на тежину и инкриминацију кривичних дела EUN се издаје у случајевима: а) изречене казне затвора од четири месеца или донетог решења о притвору у истом трајању, б) преступа за који је предвиђена максимална казна затвора од једне године и в) када је дело инкриминисано у обе државе. Предвиђено је да услови за издавање EUN морају бити испуњени кумулативно и без правних сметњи.

Каталог кривичних дела је решење усвојено Оквирном одлуком о EUN, у којем се наводе кривична дела која су по врсти, тежини и природи веома опасна и штетна по интересе ЕУ, држава чланица и њихове грађане. Због тога су чланице обавезне да изврше сваки конкретни EUN који се односи на кривична дела из овог корпуса, без изузетка и без потврде двоструке инкриминације дела. Додатни услов је да је запређена минимална казна од три године затвора у држави која тражи извршење налога. Утврђена листа кривичних дела није коначна и према Оквирној одлуци постоји могућност измене и допуне, на основу извештаја ЕК и након консултација са Европским парламентом (EAW Act, art. 2. par. 3).

У актуелном Каталогу еnumerисана су укупно 32 кривична дела за која се издаје EUN: учествовање у организованој криминалној групи,

тероризам, трговина људима, сексуална експлоатација деце и дечија порнографија, илегална трговина наркотицима, илегална трговина оружјем, корупција, финансијске преваре, прање новца, фалсификовање новца, дела ВТК, еколошки криминал, неовлашћени улазак и боравак у држави, убиство, илегална трговина људским органима, киднаповање, расизам и ксенофобија, оружана пљачка, илегална трговина културним добрима, обмане и преваре, рекетирање и изнуде, кривотворење и пиратство производа, фалсификовање административних докумената и њихова трговина, фалсификовање средстава плаћања, незаконита трговина хормонским супстанцама, нелегална трговина нуклеарним и радиоактивним материјалима, трговина украденим возилима, силовање, пироманија, злочини у оквиру надлежности MKS, незаконита отмица авиона и бродова, и саботажа (EAW Act).

Стручну и логистичку помоћ државама чланицама може да пружи *Европска правосудна мрежа* (European Justice Network–EJN). Мрежа омогућава да чланице могу да користе капацитете телекомуникационих система EJN, Интерпола и Шенгенског информационог система (SIS) у реализацији EUN и у оптималном временском року (Ђорђевић, 2011: 6-8).

б) *Процесноправне претпоставке* за издавање EUN односе се на процедуру издавања, спровођење и контролу извршења акта.

Процедура за *издавање EUN* предвиђа да акт издаје надлежни *судски орган* државе потражиоца. Официјелним каналима налог се доставља држави где се претпоставља да се налази тражено лице, односно осталим чланицама по захтеву потражиоца (SIS или Интерпол) (Гајин, 2009: 30).

Замољена држава је дужна да одмах ухапси тражено лице уколико се налази на њеној територији и одреди тзв. екстрадициони притвор. У том контексту спроводи се процедура провера идентитета притвореног лица уз правне гаранције у погледу права на одбрану, обавештавања породице и ДКР, медицинске помоћи и употребе матерњег језика, поред језика поступајуће државе. Органи безбедности замољене државе поступају по судском налогу друге државе на исти начин као да се ради о одлуци домаћег суда, односно надлежног органа. Потом следи *прелиминарно саслушање* на којем се притворени најпре упознаје са правима и обавезама у поступку, као и изјашњава о садржини EUN. Уколико нема довољно елемената за одлучивање и одлуку, може се затражити допуна налога од државе издаваоца у погледу формалних елемената (EAW Act, 22 fn).

Главно саслушање пред надлежним судијом обавља се у разумном временском року са циљем провере EUN за извршење, ваљаности тражене допуне и постојања правних сметњи за извршење. Замољена држава може

одбити извршење EUN ако постоје *апсолутне сметње* као што су амнестија, начело *ne bis in idem* и године старости (EAW Act, art.3). *Релативне* сметње су факултативни основ за неизвршавање EUN и у ову групу спадају: недостатак двоструке кажњивости, вођење кривичног поступка у држави извршења за исто кривично дело, правоснажна пресуда (модалитет *ne bis in idem*), законска забрана кривичног гоњења или кажњавања, правоснажна осуда за кривично дело (EAW Act, art. 4).

На крају овлашћени судија доноси *одлуку*, на коју постоји право жалбе.

Спровођење и контрола извршења су саставни елементи процеса имплементације EUN у пракси. У поступку по издатом налогу не разматрају се докази, већ пре свега елементи везани за издавање налога и постојање услова за изручење. Надлежни судски орган замољене државе цени испуњеност формалних елемената и техничке чињенице везане за изручење. Суд је дужан да донесе одлуку о (не)изручењу лица у року од 60 дана од дана хапшења.

Уколико је ухапшено лице *сагласно* са изручењем држави потражиоцу, онда је процедура значајно скраћена, па се одлука мора донети у року од 10 дана од давања сагласности. Потом суд замољене државе обавештава надлежни орган издаваоца EUN, након чега се утврђују детаљи предаје лица потражиоцу.

Трошкови поступка по издатом EUN су такође важна ставка у примени. У питању су издаци који се односе на ангажовање персоналних и техничких ресурса за спровођење налога који обухватају: операцију хапшења, смештај и чување, обезбеђење, исхрану, медицинску негу, правну помоћ, спровођење и трансфер. У пракси ЕУ прихваћено је да по правилу све трошкове сноси држава потражилац, али одређене трошкове свакако има поступајућа држава до коначне предаје лица потражиоцу (EAW Act).

Контрола извршења EUN је подробније регулисана клаузулом но. 8 Оквирне одлуке, према којој се предвиђа инхерентна надлежност судских органа. Полази се од правних стандарда развијених држава ЕУ о независности и слободи судова у одлучивању, што значи да су одлуке првостепених судова предмет контроле другостепених судских инстанци замољене државе. У том смислу судска власт је у великој мери ослобођена утицаја политичког фактора и извршење EUN је неспорно ствар правосудних органа (Palmieri, 2005: 38).

У функцији спречавања злоупотреба у пракси установљена је *клаузула о забрани дискриминације* (EAW Act, art. 12) када постоје разлози за сумњу да је EUN издат ради прогона или кажњавања лица на основу пола, расе,

религије, етничког порекла, националности, језика, политичког става или сексуалне оријентације. Посебно се указује да су услед наведених аката угрожени положај и права особе у поступку примене.

Одбијање извршења EUN може учинити замољена држава уколико постоји озбиљна бојазан да ће тражано лице бити осуђено на смртну казну, изложено тортури или нехуманим поступцима, понижавајућој казни и третману. Замољена држава може затражити додатне гаранције у погледу статуса и права лица, што је сагласно унутрашњем правном поретку и универзалним европским стандардима (Ђурђић, 2012: 24).

5. Проблеми у поступку примене EUN, осврт

Проблеми у поступку примене EUN у пракси постоје од када је донета Оквирна одлука, посебно од почетка ефективне примене и све до данас. Почетак примене везује се за 2004. годину, од када је у Шпанији ухапшен држављанин Шведске по захтеву исте државе, након чега је предат потражиоцу. У почетном периоду Оквирна одлука није правовремено имплементирана у свим државама чланицама ЕУ, да би након тога уследило издавање више хиљада EUN и по службеним проценама негде око 20% је ефекат извршења. У случајевима када тражена лица дају *пристанак за изручење* поступак је доста краћи и траје од 14 до 17 дана до предаје потражиоцу, док у случају одсуства сагласности поступак предаје лица траје од 45 до 48 дана.¹¹

Почетни проблеми били су везани за документацију EUN која је у једном броју случајева била непотпуна и неуредна, па су замољене државе захтевале да се списи употпуне и уреде ради поступања. Следећи (административни) проблем представљали су трошкови поступка који по правилу падају на терет потражиоца, али и замољене државе у периоду од хапшења до предаје лица потражиоцу (исхрана, смештај, обезбеђење, лекарска помоћ). Начело економичности стога налаже ефикасно поступање, али не на уштрб законитог поступка и права ухапшеног лица. Посебан проблем у пракси представљају нетачне информације о траженим лицима, локацијама скривања, помагачима и средствима која користе, што значајно отежава оперативно поступање органа замољене државе. У пракси је било и случајева нерационалног издавања EUN због дела мање друштвене опасности и мањег значаја, што указује да је присутан извештај аутоматизам у издавању EUN.

¹¹ Report from the Commission to the European Parliament and the Council, EU Commission, Brussels, 11. 4. 2011, p. 3.

Посебан проблем представља потенцијална *политизација* случајева, односно политички мотивисано издавање EUN против непожељних лица. Међутим, смисао EUN је да као супститут екстрадиције буде у потпуности деполитизован, растерећен сваког ванправног утицаја и могућих притисака на органе у земљи потражиоцу и замољеној држави. С друге стране, могући су и случајеви политизације од стране замољене државе када без ваљаног правног разлога не поступа по уредном EUN, као што је био случај одбијања Ирске да преда потражиоцу свог држављанина који је прегазио возилом двоје деце у Мађарској (Гајин, 2009: 82-85).

Дилеме у примени EUN су се јавиле посебно у случајевима *изручења властитих држављана*, као што је био поменути случај Ирске. Неке земље су отишле корак даље па су уставни судови прогласили неуставним и незаконитим решења уграђена у национално законодавство, сходно Оквирној одлуци. У образложењима највиших судских инстанци преовлађују аргументи у којима се указује на темељна уставна начела законитости и забране изручења домаћих држављана иностраној држави.¹²

Поједине државе чланице ЕУ су ограничиле временско и материјално подручје примене EUN као на пр. Уједињено Краљевство и Холандија, док су друге чланице (Пољска, Белгија) прошириле Каталог кривичних дела у односу на која се примјењује начело обостране кажњивости. Неке земље као на пр. Италија нису у националном законодавству укинуле примену начела обостране кажњивости у погледу Каталога 32 кривичних дела из чл. 2 Оквирне одлуке. Тако је Данска одредила посебно тело извршне власти као надлежно за издавање и извршење EUN, што је супротно Оквирној одлуци која изричито препознаје судске органе и правосудни поступак. Малта и горе поменуте државе до сада су као разлоге за одбијање извршења EUN навеле заштиту националне безбедности, политичке разлоге, личне и породичне прилике тражених лица (Џуле, Нрџина, 2013: 721-724). Поједине чланице су повећале број облигаторних разлога за одбијање извршења налога и тиме ограничиле дискреционе одлуке правосудних органа. Постоје и проблеми у погледу слања и пријема издатих налога путем канала ЕУ (SIS), јер многе земље Уније још нису ушле у Шенгенски простор и користе расположиве канале Интерпола.

Поменути проблеми налажу појачане мере надзора и контроле у примени EUN свих земаља чланица ЕУ, а посебно потражиоца као издавалаца налога и замољених држава које поступају по налозима.

¹² Уставни суд СР Немачке је одлуком бр. 2 ВvP 2236/04 од 27. 7. 2005. г. укинуо закон којим је у национално законодавство имплементирана Оквирна одлука о EUN.

Уставни суд Пољске је 27. 4. 2005. г. укинуо закон којим је Пољска у национално законодавство уградила Оквирну одлуку о EUN.

6. Закључак

Европски налог за хапшење и предају (EAW - *European Arrest Warrant*) важан је механизам међународне кривичноправне сарадње држава Уније. EUN је заменио поступак класичне екстрадиције која је била доста спора и често је доводила до изигравања правде, избегавања одговорности извршилаца и измицања руци правде. У том погледу EUN је револуционарни правни механизам који је гарантовао доступност правде једнако за све, и омогућио је убрзану процедуру изручења тражених лица и довео до значајног смањења трошкова поступка.

Позитивно дејство EUN се огледа у неколико чињеница: а) процедура је бржа, економичнија, сведена на техничке елементе и без опструкције поступка; б) смањен је ванправни политички утицај на кривичне предмете; в) успостављена је могућност изручења домаћих држављана другој држави чланици и г) обезбеђена је додатна заштита права оптужених и осуђених лица. Деполитизација поступка и отклањање ванправних понашања је изузетно важно питање за успех механизма EUN, посебно када се ради о захтеву стране државе за изручење домаћег држављанина.

Смисао EUN је да се међународна кривичноправна сарадња одвија у оквиру делотворног простора „слободног кретања судских одлука у кривичним стварима“¹³. Истина, државе чланице се донекле одричу дела националног суверенитета, што је у другом плану у односу на опште интересе и доступност правде једнако за све. Укинута начело двоструке кажњивости за тешка кривична дела у енумерацији Каталога 32 (Кнежевић, 2014: 257-270), и укинута је забрана изручења домаћих држављана и лица за фискална кривична дела. У пракси EUN се издаје и спроводи директно од стране судских органа, у једноставној и истоветној правној форми. Даљи развој овог система има превасходни циљ да смањи ванправне и политичке утицаје у осетљивој области екстрадиције, односно хапшења и предаје лица другој држави.

На крају, поједине државе из састава некадашње СФРЈ већ су чланице ЕУ (Словенија, Хрватска) и примењују EUN. Од познатијих случајева наводимо чувени предмет Перковић-Мустаћ, када је РХ по уласку у ЕУ променила одредбу домаћег законодавства (*Lex Perković*), након чега је предала двојицу својих држављана СР Немачкој као потражиоцу. Србија и остале земље из састава ех-ЈУ су аплицирале за пријем у ЕУ и чека их процес хармонизације норми са правом ЕУ, што је посебно важно у оквиру Поглавља 23 и 24.

13 EAW Act, art. 5, 22 fn.

Литература/References

Божић В, Лештанин Б, Никач Ж. (2018) Екстрадиција као вид међународне сарадње у издавању лица с освртом на поступање полиције, *Зборник радова, ПФ Приштина - Косовска Митровица*, стр. 155-172.

Верола, Н. (2007) *Од Европског Устава до Споразума о реформама*, у: Разматрања о Европи - две године интеграције на страницама часописа *Italiani europei*, Публикум, Београд, стр. 15-32.

Ђорђевић, С. (2011) Европски налог за хапшење: десет питања и десет одговора, *Београдски центар за безбедносно политику*, Београд, стр. 6-8.

Ђурђић, В. (2012) Европски налог за хапшење, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 1/12, Вол. 46, исс 1, Нови Сад, стр. 21-37.

Гајин, С. (2009) Право и политика Европске уније из перспективе домаћих аутора, *Центар за унапређење правних студија (ЦУПС)*, Београд, стр. 75-78.

Гасми, Г, Никач, Ж. (2013) *Приручник за припремање стручних испита запослених у МУП РС*, Поглавље II Основи система ЕУ (Право ЕУ), МУП РС и КПА, електронско издање, Београд, стр. 43-107.

Кнежевић, С. (2014) Међународноправни стандарди забране двоструке угрожености, *Зборник радова, ПФ Приштина – Косовска Митровица*, стр. 257-270.

Никач, Ж., Бећировић, М, Корајлић, Н. (2013) Европски налог за хапшење и предају као супститут екстрадицији у ЕУ, Криминалистичке теме бр. 1-2/13, Факултет за криминалистику, криминологију и сигурносне студије, Сарајево, стр. 75-91.

Никач, Ж, Симић, Б. (2011) *Аналитичке радне датотеке Еуропола у функцији сузбијања криминалитета*, НБП бр. 01/11, Вол.16, КПА, Београд, стр. 87-102.

Оквирна одлука о европском налогу за хапшење и процедури предаје између држава чланица 2002/584/ПУП је донета на седници Савета ЕУ 13. 6. 2002.

/Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant (EAW) and the surrender procedures between Member States, Decision 2002/584/JHA, Official Journal L 190, 18. 7. 2002./

Palmieri, M. (2005) *The European integration in criminal field: The European arrest warrant*, *Temida* Vol. 8, iss. 4, str. 37-43.

Pradel, J, Corstens, G, Vermeulen, G. (2009) *Droit pénal européen*, 3 édition, DALLOZ, Paris, p. 607.

Report from the Commission to the European Parliament and the Council, EU Commission, Brussels, 11. 4. 2011, p. 3.

Симић, Б., Никач, Ж. (2010) Место и улога Европола у међународној полицијској сарадњи, НБП бе. 02/10, Вол. 15, Београд, стр. 61-70.

Fontaine, P. (1997) *Le grand dessein*, Fondacija Jean Monnet pour l'Europe/Centre de recherches européennes, Lozana.

Čule, J, Hržina, D. (2013). Primjena europskog uhidbenog naloga u Republici Hrvatskoj - očekivanja i stvarnost, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/13, vol. 20, Zagreb, 715-750.

Веб извори

<http://www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf>, (21. 8. 2018).

http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12001C/pdf/12001C_EN.pdf, (21. 8. 2018).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT> (22. 8. 2018).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0584:EN:HTML> (25. 8. 2018).

Vanda Božić, LL.D.

*Research Associate, Department of Criminal law,
Faculty of Law, University of Zagreb*

Saša Knežević, LL.D.

*Full Professor, Department of Criminal law,
Faculty of Law, University of Niš*

Željko Nikač, LL.D.

*Full Professor,
The Academy of Criminalistic and Police Studies, Beograd*

EUROPEAN ARREST WARRANT AS A MECHANISM OF EXTRADITION IN INTERNATIONAL CRIMINAL JUSTICE COOPERATION*

Summary

The subject of the paper is the European Arrest Warrant as a Model of Extradition of EU Member States, established by the EU Council Framework Decision (2002/584/PUP) of 13 June 2002 about the surrender procedure between the EU Member States. The introductory part of the paper gave a brief overview of the idea of the unification of Europe after the II World War and in this regard the adoption of the EUW as a substitute for slow and insufficiently effective extradition. The central part of the paper contains an exposition of its concept, legislative framework, substantive and procedural legal conditions for publication and content. The EAW can not be issued for all offenses, but only for the works listed in the Catalog 32. The principle of double punishment has been abolished for some serious crimes, as well as the prohibition of the extradition of its own citizens for some financial crimes. In the concluding part pointed to the role of EAW in the construction and functioning of the EU's single judicial area.

Key words: *European arrest warrant, extradition, international criminal justice cooperation.*

* This research has been fully supported by the Croatian Science Foundation, under the project no 1949 *Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition-Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime*

This paper is the result of the research on project *Development of institutional capacity, standards and procedures for countering organized crime and terrorism in the conditions of international integration*, Ministry of Education and Science of the RS no 179045.